

ЛИСТ 1

МІСІС СЕВІЛЛ, АНГЛІЯ

*Санкт-Петербург, 11 грудня 17** року*

Ти зрадієш, почувши, що початок справи, на яку ти дивилася з такими лихими передчуттями, не супроводжували жодні нещастя. Я прибув сюди вчора, і моє перше завдання — запевнити мою любу сестру у своєму благополуччі та вселити їй впевненість в успіху мого заміру.

Я вже значно північніше від Лондона. Й, гуляючи вулицями Петербурга, відчуваю, як холодний північний вітерець обдуває мої щоки, що зміцнює мої нерви й наповнює мене радістю. Чи розумієш ти це почуття? Цей вітерець, що долинув з тих місць, куди я прямую, дає мені передчуття тих крижаних країв. Натхнені цим обнадійливим вітром, мої денні мрії стають дедалі шаленішими та яскравішими. Я марно намагаюся переконати себе, що полюс — це осередок морозу та пустелі. Він завжди постає перед моєю уявою як царство краси та насолоди. Там, Маргарет, сонце завжди на видно-

ті, і його широкий диск ледве проковзує над горизонтом, випромінюючи вічне сяйво. Там — бо з твого дозволу, сестричко моя, я довірюся досвідченим мореплавцям — сніг та мороз зникають. Й, пливучи спокійним морем, ми можемо потрапити до землі, що перевершує чудесами й красою всі простори, відкриті раніше в доступних кутках планети. Її явища та особливості можуть бути безпрецедентними, як, безсумнівно, й феномени небесних тіл у тих незвіданих просторах. Що може чекати на нас у країні вічного світла? Там я, можливо, зможу відкрити для себе дивовижну силу, що притягує голку, і зможу впорядкувати тисячу небесних спостережень, які потребують саме такої подорожі, щоб узгодити їхні уявні недоладності назавжди. Я збираюся вгамувати свою невситиму допитливість, побачивши незвідану частину світу, яку ніколи раніше не відвідував, і, можливо, потрапивши на землю, на яку ніколи раніше не ступала нога людини.

Такі мої спокуси, і їх достатньо, щоб подолати будь-який страх перед небезпекою чи смертю й спонукати мене розпочати цю важку подорож з тією ж радістю, яку відчуває дитина, що сідає в маленький човен зі своїми друзями, аби відкрити для себе рідну річку. Але, навіть якщо всі ці припущення виявляться хибними, ти не зможеш заперечити неоціненну користь, яку я принесу усьому людству аж до нинішнього покоління, відкривши прохід поблизу полюса до тих країн, добиратись до яких зараз потрібно стільки місяців. Або з'ясую таємницю магніту, що (коли це взагалі можливо) може бути досягнуто лише шляхом такої справи, як моя.

Ці роздуми розвіяли хвилювання, з яким я розпочав свого листа, і я відчуваю, як моє серце палає ентузіазмом, який підносить мене до небес. Бо ніщо так не заспокоює розум, як тверда мета — точка, на якій душа може зосередити свій внутрішній погляд. Ця експедиція була моєю заповітною

мрією з юних літ. Я із захопленням читав розповіді про різні плавання, зроблені з надією дістатися до північної частини Тихого океану через моря, що оточують полюс.

Ти, мабуть, пригадуєш, що вся бібліотека нашого доброго дядька Томаса складалася з книг про подорожі, здійснені з метою відкриттів. Мою освіту занедбали, але я дуже любив читати.

Я вивчав ці книги день і ніч, і моє знайомство з ними посилювало той жаль, який я відчував у дитинстві, дізнавшись, що перед смертю батько заборонив дядькові дозволити мені присвятити себе морській справі.

Ці мрії зникли, коли я вперше познайомився з творчістю поетів, чиї словесні потоки зачаровували мою душу та підносили її до небес. Я також став поетом і один рік прожив у раю, власноруч створеному. Я уявляв, що також міг би розраховувати на місце у храмі, де вшановуються імена Гомера та Шекспіра. Тобі добре знайома моя невдача і те, як важко я переніс це розчарування. Але саме в той час я успадкував статок свого двоюрідного брата, і мої думки повернулися в русло їхнього колишнього наміру.

Шість років минуло відтоді, як я зважився на цю свою нинішню справу. Я й досі пам'ятаю той момент, коли присвятив себе цій великій справі. Я почав з того, що привчив своє тіло до поневірянь. Супроводжував китоловів у кількох експедиціях до Північного моря. Добровільно терпів холод, голод, спрагу та недосипання. Удень я часто працював більше, ніж звичайні матроси, а ночі присвячував вивченню математики, теорії медицини й тих розділів фізичної науки, з яких морський шукач пригод міг би отримати найбільшу практичну користь. Двічі я навіть наймався помічником капітана на китобійному судні в Гренландії й показав себе з найкращого боку.

Мушу визнати, я трохи задер носа, коли мій капітан запропонував мені другу посаду на судні й вельми щиро благав мене залишитися, — настільки цінними він вважав мої послуги.

Отже, люба Маргарет, хіба я не заслуговую на те, щоб досягти якоїсь великої мети? Моє життя могло б пройти в безтурботності й розкоші, але я віддав перевагу славі перед усіма спокусами, які багатство ставило на моєму шляху. О, якби хоч якийсь підбадьорливий голос підтримав мене!

Моя відвага й рішучість непохитні, але надія нетривка, а настрій часто пригнічений. Я збираюся вирушити в довгу та важку подорож, непередбачені обставини якої вимагатимуть усієї моєї стійкості: мені потрібно не лише піднімати дух інших, але й іноді підтримувати власний, коли їхній дух ослабне.

Це найсприятливіший період для подорожей Росією. Вони тут швидко носяться по снігу на своїх санях, — рух дивовижний і, на мою думку, набагато приємніший, ніж у англійському диліжансі. Холод не буде нестерпним, якщо одягнутись у хутра — одяг, який я вже придбав; адже є велика різниця між прогулянкою палубою й сидінням без руху годинами, від чого кров застигає в жилах. У мене немає бажання замерзнути на поштовому тракті між Санкт-Петербургом та Архангельськом.

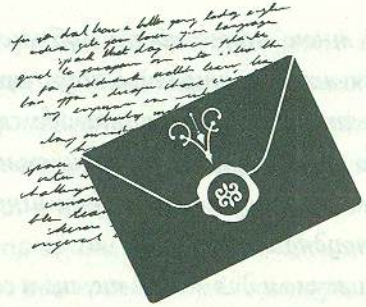
Я вирушу в це місто за два-три тижні. Я маю намір найняти там корабель — що легко можна зробити, сплативши страховку власнику, — і найняти стільки матросів, скільки вважатиму за необхідне, з тих, хто працював у китобійному промислі.

Не збираюся вирушати у плавання до червня, але ж коли я тоді повернуся? Ах, люба сестричко, як мені відповісти на це запитання? Якщо мені це вдасться, то мине багато-багато

місяців, а може, й років, перш ніж ми з тобою зустрінемося. Якщо ж я зазнаю невдачі, ти або побачиш мене незабаром уже знову, або не побачиш ніколи.

Прощавай, моя люба прекрасна Маргарет. Нехай небеса дарують тобі благословення й збережуть мене, щоб я міг знову й знову свідчити про свою вдячність за всю твою любов і доброту.

Твій люблячий брат
Р. Волтон

ЛИСТ 2

МІСІС СЕВІЛЛ, АНГЛІЯ

*Архангельськ, 28 березня 17** року*

Як повільно тут, на морозі та серед снігів, минає час! Проте зроблено другий крок до моєї справи. Я найняв судно і зараз займаюся підбором матросів — ті, кого я вже найняв, здаються людьми, на яких я можу покластися, і вони, безперечно, дуже відважні й мужні.

Але я маю одне бажання, яке так і не зміг задовольнити, — і відсутність того, чого хочу зараз, я відчуваю як тяжке зло. У мене немає товариша, Маргарет: коли я сяю від радості успіху, ніхто не розділяє моєї радості, а якщо мене охоплює розчарування, ніхто не підтримує мене в зневірі. Я, звісно, можу викласти свої думки на папері, але це не найкращий засіб для вираження почуттів. Мені потрібне товариство людини, яка могла б мене зрозуміти, чиї погляди відповідали б моїм. Ти можеш вважати мене романтиком, моя люба сестро, але я гірко відчуваю нестачу

друга. Поруч зі мною немає нікого чуйного, але водночас сміливого й освіченого, із широким кругозором, чиї смаки схожі на мої, і хто міг би схвалити або скорегувати мої плани. Як міг би такий друг виправити помилки твого бідолашного брата! Я занадто запальний у праці й занадто нетерплячий у труднощах.

Але ще більшим злом для мене є те, що я самоучка: перші чотирнадцять років свого життя я гасав по пустищах і читав лише книги про подорожі нашого дядька Томаса. У тому віці я познайомився зі знаменитими поетами нашої країни. Однак, лише коли я перестав набувати із цього захоплення якусь сутєву користь, я усвідомив необхідність вивчення більшої кількості мов, окрім мови моєї рідної країни. Зараз мені двадцять вісім, і насправді я набагато менш грамотний, ніж багато п'ятнадцятирічних школярів. Щоправда, я більше думаю, і мої мрії масштабніші та грандіозніші, але вони потребують (як кажуть митці) опори; і мені дуже потрібен друг, у якого вистачило б достатньо розуму не зневажати мене як романтика, і достатньо прихильності, щоб спробувати впорядкувати мій розум.

Гаразд, це марні скарги, — я точно не знайду друга ні в безкраєму океані, ані тут, в Архангельську, серед купців і моряків. Однак деякі почуття, не пов'язані з низькими проявами людської натури, б'ються навіть у цій суворій глушині. Мій лейтенант, наприклад, людина дивовижної відваги та заповзятливості, шалено жадає слави або, якщо висловитися більш відкрито, просування по службі. Він англієць, і, незважаючи на національні та професійні упередження, не пом'якшені культурою, зберігає деякі з найблагородніших людських якостей. Я вперше познайомився з ним на борту китобійного судна: дізнавшись, що він безробітний у цьому місті, я легко залучив його до участі в моїй справі.

Капітан — людина прекрасної вдачі й вирізняється на кораблі лагідністю та дбайливим ставленням до матросів. Ця обставина, у поєднанні з його добре відомою чесністю та безстрашною відвагою, викликала в мене сильне бажання укласти з ним контракт. Юність, яку я провів на самоті, мої найкращі роки, прожиті під твоєю ніжною та жіночною опікою, настільки вдосконалили мій характер, що я не можу подолати глибоку відразу до звичної жорстокості, яка чинить-ся на борту пересічного корабля. Я ніколи не вважав це необхідним і, коли почув про моряка, який був відомий своїм лагідним серцем, а також повагою та слухняністю, які йому виявляла його команда, я відчув себе особливо щасливим, що зміг заручитися його послугами. Уперше я почув про нього в досить романтичній манері від жінки, яка завдячує йому щастям у своєму житті.

От коротко його історія. Кілька років тому він закохався у молоду росіянку із сім'ї середнього статку. А коли накопичив значну суму на віно, викуп нареченої, батько дівчини погодився на шлюб. Молодий чоловік навідав свою кохану тільки раз — перед призначеною церемонією, але вона у сльозах кинулась йому до ніг, благаючи пощадити її, зізнавшись, що кохає іншого. Однак той бідний, тому її батько ніколи не погодиться на цей шлюб. Мій шляхетний друг заспокоїв бідолашну і, дізнавшись ім'я її коханого, відразу відмовився від намірів щодо неї. На свої гроші він уже купив ферму, на якій планував провести решту життя. Проте ферму він віддав своєму супернику разом із залишками віна на купівлю худоби, а потім сам попросив батька молодої жінки дати згоду на її шлюб з коханим. Але старий рішуче відмовився, вважаючи себе зв'язаним почуттями честі перед моїм другом. Той, побачивши невдячність батька, покинув країну і не повернувся, доки не почув, що його колишня кохана вийшла заміж за своїм бажанням.